

посиленню почуття відповідальності студента в науковому пошуці, розумінню місця та значення результатів власних досліджень в загальному контексті існуючої проблеми, визначають для студентів критерії оцінки наукової роботи, завдання на майбутнє. За 2010-2011 рр. підготовлено студентами під керівництвом та за співавторства з викладачами кафедр факультету:

- кафедри ботаніки – 51 публікація;
- кафедри екології та охорони довкілля – 54 публікації;
- кафедра хімії та методики викладання хімії – 72 публікації;
- кафедра біології людини та тварин – 63 публікації;
- кафедра педагогічної майстерності та менеджменту – 134 публікації.

Активізації НДР студентів природничого факультету сприяє ряд позитивних стимулів, заохочення, подяки від декана та студради факультету батькам талановитих молодих науковців, виділення іменних стипендій А. П. Каришина, М. І. Гавриленка студентам, що зайняли призові місця на Всеукраїнських конкурсах наукових робіт.

На природничому факультеті вважається пріоритетним напрямом у розвитку студентської науки дедалі ширше впровадження елементів наукових досліджень в навчально-виховний процес. Поєднання наукового пошуку студента з його навчанням взаємно збагачує обидва процеси, бо знання, здобуті у творчих пошуках, особливо цінні.

Література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: Підручник / М. Т. Білуха – К.: Вища шк., 1997. - 271 с.
2. Всеукраїнська студентська рада // [Електронний ресурс] / Реж. доступу до дж.: <http://vsr-mon.org.ua/activities/socialdirection/1160-monitoringsn>
3. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник / Г.С. Цехмістрова. – Київ: Видавничий Дім «Слово», 2003.- 240 с.

ЩОДО ПЛАНУ ПЕРШОЇ ЛЕКЦІЇ З «ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ФІЗИКИ»

Бранспіз Ю.А. (м. Луганськ)

В роботі розглядаються особливості першої лекції з дисципліни «Історія розвитку фізики», яка читається за планом, який передбачає висвітлення таких питань:

- навіщо потрібне знання історії фізики (гносеологічний аспект);
- навіщо потрібне знання історії фізики (аксіологічний аспект);
- різниця між історією фізики й історією розвитку фізики;
- формулювання задач вивчення дисципліни «Історія розвитку фізики».

Вже вибір саме цих питань, а не інших, ставить задачу обґрунтування їх. Таке обґрунтування безпосередньо перед студентами і пропонується як форма читання першої лекції з дисципліни «Історія розвитку фізики». Така форма допомагає донести до слухачів зміст лекційного матеріалу, зробити його надбанням самих слухачів з тим, щоб формулювання задач дисципліни було свідомим, та виглядало як результат самостійної роботи думки слухачів, а не як щось нав'язане зовні. Навіть у випадку, коли таке формулювання не сталося із-за неприйняття попередніх положень, саме це неприйняття є вже позицією з якої слухач у самостійному осмисленні матеріалу лекції може зробити для себе відповідні висновки, на базі яких він буде далі вивчати дисципліну.

Вказане обґрунтування здійснюється саме як розгляд наступних питань По першому пункту загального плану лекції:

- залежність викладання історії розвитку фізики (відбір фактів, їх ін-

- терпетація) від розуміння процесу пізнання;
- основні теорії пізнання в філософії науки та відповідні їм «історії» розвитку фізики (за Файерабендом П.);
- історія розвитку фізики як особисте осмислення (розуміння) методу пізнання, яким вже керуються у дослідженнях або в навчанні.

По другому пункту загального плану лекції:

- задача вичленення для деякої наукової проблеми її позиції в загальному ряду передуючих досліджень цієї проблеми (питання);
- поняття «нормальної» науки (за Т. Куном та І. Лакотосом);
- «нормальна» наука у своєму розвитку та її взаємодія з периферійними проблемами (за К. Поппером);
- характеристика проблем, які потрібно вирішувати попередньо, щоб відповідні дослідження мали який-небудь смисл;
- «периферійна» наука у своєму розвитку як дійсна наука (враховуючи, що «нормальна» наука у своєму розвитку має певні особливості);
- аналіз розгляду «небезпек» «нормальної» науки (за К. Поппером);
- історія розвитку науки як «прилад» («інструмент») визначення цільових (аксіологія) установок в дослідженнях або навчанні;
- історія розвитку науки як «інструмент» («прилад») визначення актуальності обраної (даної) теми наукового дослідження (матеріалу, що вивчається).

По третьому пункту загального плану лекції:

- загальне визначення «історії» і «історії розвитку» з порівнянням цих визначень;
- загальна характеристика складнощів щодо відбору та оцінювання «фактів» історії фізики;
- історія розвитку фізики як історія вдосконалення емпіричних та теоретичних її методів.

По четвертому пункту загального плану лекції:

- задачею історичних досліджень (а кожна лекція буде насамперед дослідженням) є вибрати із сукупності історичних фактів (свідочств, що дійшли до нас), які мають для нас певне гносеологічне та аксіологічне значення;
- визначення підходів («археологія знання») для встановлення методу (методів) дослідження, який (які) буде (будуть) ефективним(и) на даному етапі розвитку науки (фізики та прикладної фізики) з метою використання його (їх) саме для розв'язання актуальних задач.

Зрозуміло, що кожне наведене питання може стати темою окремого розгляду мабуть і не на одну лекцію. Але важливим є сама їх постановка, особливо у зв'язку цих питань між собою.

У цьому зв'язку вкажемо на одну керуючу думку з [2] щодо вивчення історії розвитку фізики та її значення. Ця думка стосується «ролі мислителів і ідей у сміливих дослідженнях, які мають на меті пізнання фізичного миру».

Однак вияснення ролі «мислителів та ідей» – лише один з аспектів значення історії розвитку фізики.

Керуючими тут можуть бути ще вказівки з [2] щодо смислу у вивченні історії розвитку фізики: «Розробити свою схему того, що здійснюється» (у розвитку фізики; «В кожній стадії ми намагаємось знайти пояснення, яке знаходиться у узгодженні з вже відкритими ідеями»).

Тобто, вченому (досліднику) треба зрозуміти «свою» стадію, знати відкрити раніше ідеї (розв'язані проблеми). А для цього потрібно знати історію розвитку своєї проблеми (і взагалі історію розвитку фізики) як історії її ідей (принципів), зміна яких і є розвитком науки.

Ідеї «губляться» з часом («сховані від нас» [2]). Тому може бути більш легким знайти ідею в «історії» (археологія знань за Ж. Дельозом), ніж відкрива-

ти її знову.

У зв'язку з цим наведемо один з пунктів вимог до дисертаційних робіт [1]: «В огляді літератури здобувач окреслює основні етапи розвитку наукової думки за своєю проблемою. Стисло, критично висвітлюючи роботи попередників, здобувач повинен назвати ті питання, що залишились невирішеними і, отже, визначити своє місце у розв'язанні проблеми...».

Вкажемо, що обговорення цих вимог може бути окремою темою для семінарських занять з дисципліни, що розглядається.

Окремою темою семінарських занять може стати і питання, яке необхідно обов'язково розглянути під час лекції – питання визначення терміну «історія розвитку». Тут ситуація мабуть така ж, як і у випадку з філософією наук, коли мається декілька різних теорій щодо розвитку науки взагалі (у зв'язку з цим вкажемо на теорію наукових революцій Т. Куна, а також на теорію послідовного розвитку науки К. Поппера). Існуюче різноманіття думок щодо історії розвитку (у нашому випадку – фізики) свідчить, що розділ історичної науки, який займається саме розвитком фізики, знаходиться ще в зачатковому стані. Тому є простір для відповідних самостійних досліджень.

І знов виникає питання мети цих досліджень. Задача історичного дослідження – вибір з сукупності історичних явищ, що стали нам відомі, ті, які мають значення для створення адекватної історичної картини розвитку, та викрити існуючи між ними зв'язки таким чином, щоб сучасне становище було їх наслідком.

При цьому історичне дослідження буде само, деякою мірою, історією, тобто явищем, яке має свої історичні наслідки. Та само воно (історичне дослідження розвитку фізики) є необхідним результатом історії розвитку взагалі, та фізики, окремо.

Тобто історичне дослідження само є учасником (активним чи пасивним) історії (наприклад, відповідні історичні дослідження часів діалектичного матеріалізму впливали на хід розвитку радянської фізики).

Література

1. Основні вимоги до дисертації та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. – 2000. – №2. – с. 9-19. – (спеціальний випуск).
2. Эйнштейн А. Эволюция физики / А. Эйнштейн, Л. Инфельд. – М.-Л.: Гостехиздат, 1948. – 268 с.

ПРОБЛЕМИ НАРОДНОЇ ШКОЛИ ТА РІДНОЇ МОВИ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ВЧЕННІ К.Д. УШИНСЬКОГО

Евтух М.Б. (м. Київ)

Оскільки сьогодні гостро постала проблема реформування освіти на національному ґрунті, формування у молоді національної самосвідомості, ми вирішили звернутися до такого аспекту педагогічного вчення видатного педагога, як проблема народної школи та рідної мови, бо, на наш погляд, нині вона є найбільочішою. Збереження мови і культури набуває у наші дні такої ж важливості, як і екологія.

Відомо, що російський царизм довгий час тримав усі народи, що проживали на території імперії, у неучтві; у XIX ст. народна освіта була однією з найважливіших соціальних проблем, а в кінці 50-х - на початку 60-х років питання освіти, навчання та виховання набули особливої гостроти. Як влучно висловився М. Драгоманов, "уся історія шкіл в Росії за останні сто років є не що інше, як бійка уряду з народом освітою та видумки, як би не дати людям вчитись, - особливо мужикові не дати вчитись навіть просто азбуки"